

Zajištění kostela Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici před výstavbou metra

Výstavba metra jako největší investiční akce města Prahy působí z hlediska památkové péče jednak příznivě, protože uvnitř městské památkové rezervace omezí provoz hromadné dopravy, na druhé straně přináší řadu problémů jak při stavbě, tak vlivy a důsledky provozu.

V historickém jádru města se jeví obtížné umístit stanice metra a upravit jejich výstupy tak, aby splnily provozní požadavky a přitom se organicky včlenily do zástavby a historického prostředí svého mikrorajónu. Tyto otázky se už na úrovni projektu řeší za účasti památkových orgánů.

Další komplikací je výstavba vlastních stanic, uložených v hloubce kolem čtyřiceti metrů, a jejich propojení do podzemních vestibulů. Ražení staničních tunelů uvolňuje skalní podloží, jehož důsledkem je pokles terénu i s nadzemní zástavbou. Většina objektů několikacentimetrové poklesy snese bez vážnějších následků. Pražské historické domy jsou však konglomerátem konstrukcí nastavovaných a rozšiřovaných někdy již od románské doby. Mnohokrát měnily svou funkci a vnitřní organizmus své dispozice, proto se jejich tektonika velmi těžko posuzuje. Nejhuř je tomu u kleneb velkých prostor církevních objektů, kde by nepravidelné sedání klenebních patek mohlo narušit a potrhát klenby. Nejchoulostivější jsou barokní stlačené klenby, například česká placka; jsou velmi ploché, a proto minimálně pruží. Navíc jsou vzepřeny obvykle na pilířích nebo zdech z litého zdiva tvořeného lomovým kamenem, takže se staticky zdaleka nevyrovnají kamenným blokům staveb gotických nebo románských. Otřesy způsobené ražbou vyvolávají také opadávání omítek většinou s nenahraditelnými nástropními malbami.

Složitá geologická situace si vynutila při projektování trati metra na trase I B vedení tunelů z Karlova náměstí na Jungmannovo náměstí tak, že musí podcházet dva kostely — Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici a Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí.

Z již popsanych důvodů bylo nejtěžším úkolem zabezpečit oba chrámy. Záměrem tohoto článku je popsat situaci, okolnosti a postup při zajišťování kostela Nejsvětější Trojice a zkušenosti přitom získané. Kostelu Panny Marie Sněžné a průzkumu vyvolanému jeho zajišťováním bude věnována některá samostatná příští stať.

Chrám sv. Mikuláše na Starém Městě a sv. Ludmily na Vinohradech se při stav-

bě metra trasy I A ocitaly rovněž ve vibračním pásmu. Samotné stavby však nebylo třeba zajišťovat vzhledem k uspokojivé geologické situaci a k dobrému tektonickému stavu obou kostelů. Problém zabezpečení chrámové stavby se objevil poprvé až na trase I B. Ojedinělost uplatňovaného řešení nedovolovala využití technologických nebo geologických zkušeností ze staveb metra nejen v Praze, ale ani v zahraničí.¹

Novoměstský kostel Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici je síňové trojlodí na čtvercovém půdorysu s kupolí v křížení, čtvercovým presbytářem a hranolovou věží krytou helmicí. Stavěl jej v letech 1709 až 1713 pravděpodobně Octavio Broggio jako první stavbu klášterního komplexu řádu bosých trinitářů v Čechách.² Stlačené klenby chrámu jsou velmi ploché (při rozponu 6 m výška kolem 150 cm), nepravidelné. Tvoří je obvykle průnik české placky s křížovou klenbou, kde namísto žeber jsou jen ploché klenební pasy. Jak prokázalo fotogrammetrické vyhodnocení klenb, jednotlivá klenební pole se dosti liší, zejména šířkou a počtem pasů.³ Jejich křehkost zvyšují ještě trhliny ve zdivu, špatný stav krovu a střechy.

V pozměněném projektu trasy I B metra z ledna 1978 se kostel Nejsvětější Trojice ocitl v poruchové zóně stanice Národní. Jeho situace byla zkomplikována tím, že se východní část stavby dostala přímo nad levý staniční tunel, zatímco západní část chrámu je od tohoto tunelu vzdálena půdorysně asi 25 metrů, takže předpokládané poklesy by se tu měly podstatně lišit. Nerovnoměrné vertikální deformace vyvolávají horizontální posuny jak v příčné, tak v podélné ose kostela. Proto byly zkoumány možnosti, jak deformacím a poklesům zabránit, případně jak je minimalizovat hned při jejich vzniku. Konstrukteři a statikové zpracovali čtyři varianty řešení, z nichž každá měla některé nevýhody.⁴

Metoda injektáže podloží cementovou směsí vstřikovanou do podzákladí kostela předpokládala, že se stmelením štěrkopísků vytvoří pevný blok, na němž kostel spočine jako na kře. Vzniklé deformace by se rozkládaly rovnoměrně na všechny části kostela. Nedošlo by však k jejich podstatnému omezení, neboť impulsy z podloží by se plně kopírovaly i do horních injektovaných vrstev terénu.

Obdobně tomu bylo i u druhého řešení, označovaného Zakotvení integrované horninové klenby nad stanicí, kde se uvažovalo o vytvoření pružného poloprostoru pro nosníky, rozkládající deformace. I zde by došlo k deformaci celé zajišťovací soustavy.

Třetím návrhem bylo zpevnění nadloží staničních tunelů vrty hloubenými z povrchu. Do vrtů měly být vkládány vyztužující ocelové trubky, které by byly spojeny injektážní směsí s horninou. Toto řešení bylo takřka rovnocenné s uskutečněným následujícím návrhem. Zavrženo bylo pro značnou délku vrtů (asi 35 metrů), které by musely procházet dvěma různými prostředími a umožnily by nežádoucí propojení ustálené hladiny spodní vody s relativně nepropustným skalním podložím.

Čtvrtý projekt, který byl nakonec vybrán k realizaci, se dělí na dvě etapy zajišťovacích prací — ve staničních tunelech a v budově kostela. Za ostěním levého stanič-

Chrátová krypta, pohled od schodiště — hrobové odd. B a průchod do zadní místnosti

ního a pilottunelu pravého staničního tunelu, které musely být proraženy v předstihu, je provedena injektáž. Následuje vyztužení horniny ocelovými tyčemi, vsazenými do vějíře dostropních vrtů, a znova zpevnění injektážní směsí.

Chrátová stavba byla zpevněna stažením nosných pilířů ocelovými táhly. První souprava táhel byla umístěna těsně nad podlahou, druhá při patkách kleneb. Táhla o průměru 32 mm jsou v každém poli opatřena rektifikačním článkem a tensometrem, aby mohl být přesně sledován a ihned minimalizován pohyb pilířů a aby pokles kleneb byl rovnoměrný. Pravidelné sledování stabilizovaných výškových bodů a seismická měření provádí středisko geologie PÚDIS, které také zpracovalo projektovou dokumentaci. Kupole kostela byla zpevněna horizontálně a diagonálně dřevěnými vzpěrami.

V době, kdy byl diskutován první a druhý projekt na zajištění kostela, bylo třeba upřesnit a ověřit existenci podzemních prostor chrámu. Tímto úkolem bylo pověřeno Pražské středisko státní památkové péče (archivní bádání, dokumentace) a n. p. Geofyzika Brno (geofyzikální měření uvnitř kostela).

Archivní údaje potvrdily existenci dvou chrámových krypt. První z nich je umístěna zřejmě pod východní částí presbytáře a z větší části pod dnešní ulici M. D. Retigové, kde se až do demolice roku 1899 rozkládal klášterní areál. Tato krypta neznámého zasvěcení byla určena pro příznivce řádu i řeholníky. Před stavbou školy roku 1882 byla zrušena, zasypana a ostatky vyvezeny na Olšany. Dokumentace akce chybí, referují o ní jen František Ruth a František Eckert.⁵ Vyloučením údajů, které se vztahují ke druhé kryptě, lze dovodit, že se zde konaly pohřby už brzy po dostavbě kostela; ostatně konstrukce podzemí nutně předcházela nadzemní stavbě. F. Eckert uvádí, že tu byly hrobky šlechticů ze Starého a Nového Města.⁶ Mezi ostatky třiceti nalezených řeholníků museli být někteří z představených řádu — generálové české provincie a ministři konventu, vesměs Španělé.

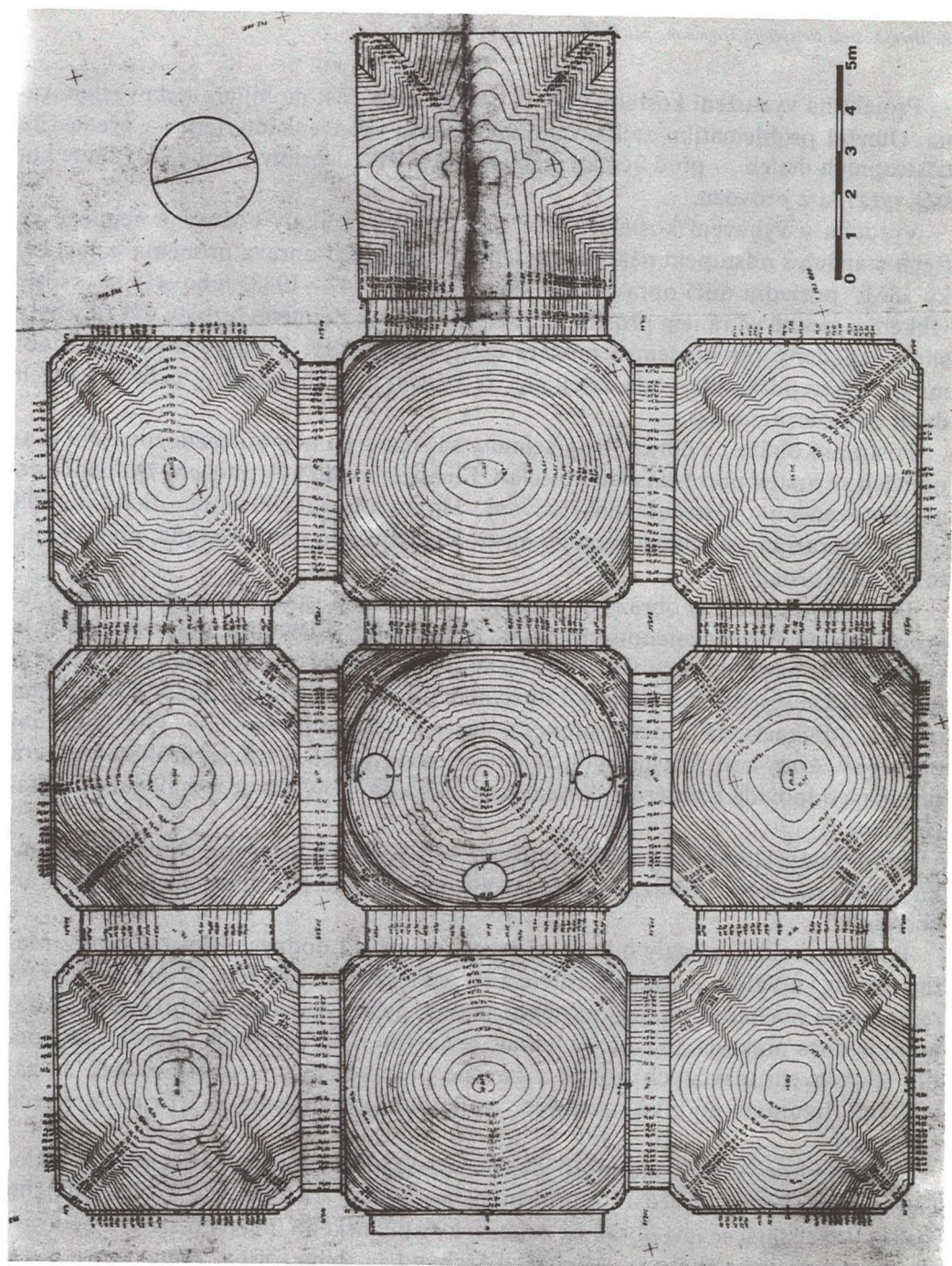
Situační plán klášterního areálu, vzniklý před rokem 1713,⁷ má uvnitř kostela při pilíři severní lodi naznačeno pravoúhlé schodiště sestupující do podzemí. Totéž je na zběžném plánu krypty z roku 1951, kde popis uvádí, že přístupové schodiště i čtyři větrací okénka byla zasypana kamenitou sutí a zazděna. Proto byla 25. září 1979 vybourána vyzdívka větracího okénka v soklu jižní obvodové zdi kostela. Otevřel se tak prostor hluboký téměř pět metrů a přístupný jen špatně po provazovém žebříku.

Pod dvěma klenebními poli byla v celé šířce kostela založena rozlehlá pohřební kaple o dvou prostorách se čtyřmi stěnami komorových hrobů. Vstupní místnost je zaklenuta dvěma křížovými klenbami s plochými pasy místo žeber a jednou valenou klenbou, pod níž ústí kamenné schodiště z kostela, kde jeho vstup překryla před rokem 1902 nová dlažba. V příčné stěně je segmentem sklenutý průchod do druhé místnosti a po jeho stranách hrobová oddělení A a B. Hroby oddělení C a D stojí při čelech valené klenby zadní místnosti.

Zhruba týž půdorys naznačovalo grafické vyhodnocení geofyzikálního měření, což nejen potvrzuje spolehlivost této výzkumné disciplíny, ale také na základě dalšího grafického záznamu dovoluje předpoklad, že pod hlavním oltářem je další podzemní prostor, ale menší. Jde tedy buď o část zmiňované první krypty, nebo o zděnou hrobku.

Hrobová oddělení A, B, C, D celkem obsahují 95 komor, z nichž 53 bylo prokazatelně obsazeno. Každá komora byla po uložení rakve s ostatky zazděna a na omítku napsány latinsky nebo německy údaje o zemřelém.⁸ Pohřbívalo se tu v letech 1731 až 1786. Nejméně obsazené bylo oddělení A, určené trinitářům. Mezi jinými tu byli pohřbeni řeholník Jan a zahradník konventu Filip Teška. V oddělení B byla nalezena pozoruhodná rakev s malovaným víkem. V hustě obsazených odděleních C a D byli uloženi převážně příslušníci šlechty, např. z rodu Deymů ze Stříteže, Rašíňů z Risenburka, Netvořických z Břízy nebo Clamů.

V žádném z patnácti odkrytých hrobů nebyly nalezeny ani zbytky drahocenného oděvu nebo šperky, zemřelí byli oblečeni velmi prostě, v rukou drželi obvykle klokočový růženec nebo dřevěný křížek se železným korpusem.

Fotogrammetrické vyhodnocení chrámových kleneb (Metroprojekt)

Projekt na vyztužení kostela táhly si vyžádal, aby část mobiliáře byla vystěhována. Otevřel problematiku zajišťování zbývajících vybavení interiéru — především nástropních maleb — před účinky ražby metra a jeho ochrany v době, kdy bude kostel vyřazen z provozu.

Výzdoba a vybavení kostela Nejsvětější Trojice vznikaly postupně nejméně ve třech etapách s odstupem několika desetiletí. Generální oprava proběhla kolem roku 1861,⁹ poslední dílčí opravy mobiliáře v letech 1942—1943. Jeho stav se v silně vlhkém a špatně větraném prostředí rychle zhoršoval. Zejména řezby a plastiky byly silně napadeny červotočem a některé části odpadávaly. Zpráškovatělé nástropní malby místy poškodila voda zatékající ze střechy; jejich výtvarný účín je zastřen dvojí úplnou přemalbou.

Postranní oltáře i s obrazy byly sejmuty ze stěn a po nejnutnějším zpevnění olupujících se vrstev převezeny do kostela v Emauzích, kde byly uloženy do polic pro ně zhotovených a částečně konzervovány. Jen architektura hlavního oltáře musela být pro havarijní stav ponechána na místě. Byla alespoň petrifikována, překryta jutou a obedněna.¹⁰

Po sejmutí oltářních obrazů se ukázalo, že pod nimi jsou stěny vymalovány tmavozeleně s náznakem zeleno-šedo-hnědé malby rámu iluzivního oltáře. Malba byla provedena pouze *al secco* (?), v současné době je zcela zpráškovatělá a opadává, takže ji nelze lépe určit. Rámování iluzivních oltářů, v obrysu patrné pod pozdějším oltářem Michaela de Sanctis, překryla místy novější bílá výmalba. Pod oltářními obrazy sv. Anny a bl. Michaela de Sanctis je navíc patrná vyzdívka prohlubně, která přibližně odpovídá rozměrům obrazu vsazeného do stěny, jak je u malovaných oltářů běžné.

Před restaurátorskými pracemi můžeme těžko stanovit přesnou chronologii vzniku oltářní výzdoby. Přibližné relace lze vyvodit z údajů Hammerschmidových a archívních.¹¹

Podle patrocinií zůstaly od konsekrace v roce 1713 dodnes oltáře sv. Jana z Matky a Felixe z Valois, sv. Jana Křtitele a sv. Michaela Archanděla. Z téže doby pravděpodobně pocházejí iluzivní nástěnné malby, neboť skutečná oltářní architektura, která je dnes překryta, je tvořena bohatě řezanými rámy oltářních obrazů, které podle silných chrupavčitých boltců a značně promodelované hmoty akantů se zaválitými figurami andálků nemohly vzniknout později než ve třicátých letech 18. století.

Oltářní obrazy byly v minulosti vesměs vícekrát opravovány a částečně přemalovány. Po očištění už před restaurováním nasvědčují, že asi nejde o díla jediného malíře.¹² Nejstarší se jeví obraz sv. Antonína Paduánského (někdy označovaného sv. Prosper) z predely oltáře sv. Michaela Archanděla. Jeho forma, zejména typ a namodralý inkarnát tváře upomínají na španělskou malbu 17. století.¹³

Nejmladší z postranních oltářů se zdá být obraz s mystickým zjevením Spasitele Michaelovi de Sanctis. Oltář tohoto trinitářského patrona lze časově zařadit kolem

roku 1780, kdy došlo k převezení Michaelových ostatků do Prahy a k slavnosti blahorečení.¹⁴

Největší pozornost zasluhuje obraz Nejsvětější Trojice z hlavního oltáře, který je od Dlabaczovy zprávy tradičně připisován F. A. Maulbertschovi. Stěžejní téma trinitářské ikonografie sotva mohlo vzniknout v době, kdy byl klášter už více než jedno desetiletí zrušen (tj. v letech 1795—1796). Pravděpodobnější se zdá spojení vzniku obrazu s obdobnými Maulbertschovými plátny pro trinitářské řádové kostely ve Vídni, Monte Pora a Konstantinopoli. Logické by bylo prostřednictvím vídeňského konventu, pak by nebylo třeba vázat pražský obraz na rok Maulbertschova příjezdu.¹⁵

Otázky identifikace oltářních obrazů pomůže osvětlit teprve chystané restaurování, k němuž by mělo dojít v letech 1983 až 1984.

O hodnotě nástropních a nástěnných maleb máme jen přibližnou představu. Nejstarší výmalba kostela byla podle zápisu nedochované účetní knihy kláštera nahrazena novou malbou Antonína J. Schlachtera (1734—97). Zápis citoval poprvé G. J. Dlabacz a po něm J. M. Schottky: „Tota ecclessia priori indecenti pictura abrasa, de novo calce superducta et ornato penicillo Domini Antonii Schlachter pictoris Pragensis ad omnium approbationem noviter picta a Summo usque deorsum.“ (Tento kostel dříve nevhodně vymalovaný a odřený novým vápnem přetřen a znamenitým štětcem pana Antonína Schlachtera malíře pražského ke vši chvále malován odshora dolů.)¹⁶ Schlachterovy malby na devíti polích klenby, v kupoli a ve třinácti lunetách dnes překrývá dvojí přemalba (1879, 1940). I přes ně lze o jediném dochovaném díle tohoto mistra říci, že je unikátní svým ikonografickým programem, výběrem a bohatstvím námětů rozvádějících základní katolické dogma o Nejsvětější Trojici. Monumentálně stavěné scény a dynamicky provázané mnohafigurové scény svědčí o nadprůměrných schopnostech figuralisty — dnes však nelze rozhodnout, nakolik jsou původní.

Otázky zajištění těchto maleb, ohrožených špatným stavem střechy, nebyly dosud vyřešeny.

V době, kdy tato stať byla napsána (leden 1981), nebyly zajišťovací práce uvnitř kostela ukončeny. Po odvozu demontovaných částí a obednění zbylého mobiliáře se chystala konstrukce táhel a ražba tunelu. Technické předpoklady projektu teprve budou prověřeny. Z hlediska památkové péče a dějepisů umění se však lze již nyní pokusit o dílčí zhodnocení.

Měřická, fotografická i písemná dokumentace chrámu byla právě tak jako restaurátorské práce prováděna velmi pečlivě a přitom rychle.¹⁷ Pozornost odborníků, kterou kostel Nejsvětější Trojice po celý rok 1980 upoutával, se od ověřování známých skutečností přes průzkum a dokumentaci neznámé krypty a dosud málo prozkoumaného interiéru brzy obrátila k novým problémům, otázkám, ale také poznatkům.

Prověřilo se, že maximálním úsilím a spoluprací všech zúčastněných pracovníků

Ize daný úkol splnit i v extrémně časově omezených a klimaticky ztížených podmínkách, kdy obtíže vyvolané na jedné straně zpožděním náročného zajišťovacího projektu a na druhé straně pevnými termíny stavby metra jiný postup nedovolily.

POZNÁMKY

- ¹ Zmínka v prováděcím projektu na zajištění kostela, který zpracoval Interprojekt Praha, IX. 1980.
- ² O stavbě se nezmínil J. F. Beckovský ve své *Poselkyni starých řibůhův českých*, přestože druhý díl práce dopsal roku 1715 a upravoval jej do roku 1721. Je to tím podivuhodnější, že je znám jako podporovatel pražských trinitářů a autor dvou spisů o nich. Téhož roku vyšel dochovaný výklad řádových dějin Palma milosti a nedochovaný spis *Trojice Nejsvětější*, který byl podle Jungmanna popisem řádových regulí. (Beckovský, J. F.: *Palma milosti, palma Štiastnosti, svatý Jan Matenský, svatý Felix Walezský, arcioctové svatého řádu křižovníků Trojice nejsvětější*. Praha 1706.) O pražském kostele a klášteře se první zmínil F. Hammerschmid (*Prodomus Gloriam Bohemiae*, Praha 1723, s. 351—5). J. Schaller (*Beschreibung der Haupt- und Residenzstadt IV.*, Praha 1797, s. 147—151) k Hammerschmidovým zprávám připojil jen málo nových údajů. Zevrubně popsal kostel i klášter F. Eckert (*Posvátná místa král. hl. m. Prahy II*, Praha 1903, s. 80—85). Stručnější, ale v detailetech přesnější byl ve svém popisu F. Ruth (*Kronika královské Prahy, III*, Praha 1903, s. 980). Současná uměnovědná literatura se zabývala architekturou (Kotrba, V.: *Kostel trinitářů na Novém Městě pražském, jeho stavebník a architekt*. *Umění* 10, 1962, s. 193—203) a malbou (Neumann, J.: *Český barok II*, Praha 1974). Přehledně uspořádán je materiál v pasportizaci čp. 80—82/II, SÚRPMO 1977.
- ³ Obsahují dva až osm pasů nepravidelného tvaru a různé délky, osm pasů nese klenbu kupole. Pouhé dva průběžně vedené pasy jsou na jižním středním poli klenby, kde další pas probíhá jen v délce 0,5 m.
- ⁴ Na projektu pracovali nejprve pracovníci Metroprojektu za konzultací Českého vysokého učení technického. Realizovanou variantu zpracoval Interprojekt. Investorem stavby byl DP — Investor dopravních staveb. Generálním dodavatelem n. p. Vojenské stavby.
- ⁵ Eckert, F.: o. c., III. s. 80—85. Ruth, F.: o. c., III, s. 980.
- ⁶ F. Deymová ze Stříteže († 1783), pán Collard († 1778) Rebekka hrab. Obersdorfová († 1778), hr. Pöttingová, A. Vratislavová, roz. Kinská. aj.
- ⁷ SÚA, sign. LIV — trinitáři Praha, kartón 60, č. 2852, fol. 82.
- ⁸ Úplnou dokumentaci krypty s hrobovými nápisy a antropologickým rozbořem ostatků dvou pohřbených viz Stehlíková, D. a Hanáková, H.: *Krypty novoměstského kostela Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici*. *Pražský sborník historický*, XV, 1982.
- ⁹ Letopočet opravy 1861 a podpis Jac. Janda namalován na desce uvnitř kazatelny.
- ¹⁰ Na zajištění mobiliáře pracoval kolektiv restaurátorů ČFVU, jehož členy byli ak. mal. H. Klouda a M. Kloudová, ak. mal. V. Zemanová, ak. mal. J. Hála, ak. mal. J. Láta, ak. mal. M. Tomek, ak. mal. J. Hanusík ml., ak. soch. P. Kulhan, ak. mal. T. Moravec, ak. mal. K. Stretti, ak. mal. J. Sedlák, ak. mal. V. Doležal. Zajištěním nástěnných a nástropních maleb byli pověřeni ak. mal. Dědičová, Bendová, Švédová a ak. mal. Živný.
- ¹¹ Hammerschmid, o. c. s. 256 uvádí roku 1723, že 11. 6. 1713 byl v kostele vysvěcen hlavní oltář („maius“) Nejsvětější Trojice a postranní oltáře sv. Jana z Mathy a Felixe z Valois, sv. Jana Křtitele, sv. Josefa, sv. Michaela Archanděla, Neposkvrněného Početí Panny Marie; kolem roku 1716 sem byl přesunut oltář sv. Kříže, který existoval od roku 1708 v kapli lobkovického domu (SÚA, sign. B 343,

kap. Pontifica, odd. F I. č. 3 — licence veřejné kaple se zvony z 22. 8. 1708), ve 30. až 80. letech přibýly oltáře Nanebevzetí Panny Marie, Ježíše Krista, sv. Anny, sv. Rodičů; kolem roku 1780 byl v kostele postaven oltář bl. Michaela de Sanctis. Inventář z roku 1774 (AMP, bez sign.) uvádí v doplňcích z roku 1783 oltářů devět, jeden mariánský oltář tedy byl zrušen, anebo přesunut do kláštera („Mappae altarium ad Aram Virg. Mariae in ambitum“),

¹² Šest oltářních obrazů připsal J. Neumann (o. c., s. 52) flámskému malíři Janu Onghersovi do doby kolem roku 1716.

¹³ Obraz byl na oltáři špatně upevněn, proto byl kolem roku 1960 sňat a uložen na faře. Dříve byl označen štítkem s nápisem „S. Prosper“, podle františkánského řádového roucha a typu vyobrazení jde spíše o tzv. Pravou podobu sv. Antonína Paduánského. — Srv. Bukolská, E. — Štěpánek, P.: Španělské podobizny, 1980.

¹⁴ O slavnosti blahověčení Michaela de Sanctis jsme zpraveni z listin a tiskovin SÚA, sign. LIV — trinitáři, kartón 61, č. 256, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 269—280, 243, 344, 346. Podle č. 262 byl v klášteře vztyčen roku 1780 oltář s Michaelovým vyobrazením a zhotoveny tři obrazy s legendárními výjevy z Michaelova života. Právě tyto tři scény byly ustálenými tématy ikonografie tohoto blahoslaveného; třetí z nich, tvořící ideový vrchol, je mystické zjevení Spasitele Michaelovi. Tento námět najdeme na oltářním obraze z kostela Nejsvětější Trojice. K legendě a ikonografii srv. Lexikon f. Theologie u. Kirche, Freiburg 1957—65, VII, s. 399—400. Dále Biblioteca Sanctorum, Roma 1964, IX, s. 449—450 a tištěná zpráva o slavnosti blahověčení Michaela de Sanctis v Turíně (SÚA, sig. LIV, kart. 61, č. 345) a ve Vídni (tamže, č. 346).

¹⁵ Obraz na základě Dlabaczovy zprávy (Dlabacz, F. J.: Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien, I—IV, Praha 1815, s. 283—4) a po nalezení kresby — domnělé skici k pražskému obrazu — zařadila Klára Garasová (Garas, K.: Franz Anton Maulbertsch, Budapest 1960, s. 230, č. kat. 391) bez bližšího určení.

¹⁶ Schottky, J. M.: Prag, wie es war und wie es ist, Praha 1797, s. 425; Dlabacz, G. J., o. c. III. s. 44

¹⁷ Fotogrammetrii oltářů provedlo Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v září 1980, fotografie interiéru kostela prováděl DP-Investor dopravních staveb, SÚPOP a Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v říjnu 1980, soupis mobiliáře pro Pražské středisko proběhl v srpnu až září 1980, zaměření dodal Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v červnu 1980, restaurátorské práce provedl Český fond výtvarných umění za spolupráce s Pražským střediskem od 3. 12. 1980 do 6. 1. 1981, tesařské práce zajistil n. p. Vojenské stavby.

LITERATURA

Hellbach, J. Ch. von: Adeles-Lexikon oder Handbuch über die historischen, genealogischen und diplomatischen und zum Theil heraldischen Nachrichten; I—II. Ilmenau 1826.

Kotrba, V.: Česká barokní gotika. Praha 1978.

Lenz, I.: Španělské kulturní a historické památky v Praze, Kniha o Praze V, 1934.

PRAMENY

Archív hl. m. Prahy: Inventář kapitálu a mobiliáře kostela N. Trojice konventu trinitářů. 1774, doplň. 1783.

Státní ústřední archív sign. LIV — trinitáři Praha, kartón 60—62, sign. B 342, 343 — Inventáře trinitářského archivu, 1744, 1782.